

De duinen in de zomernacht

PETER VAN DEN BERG

In het vorige nummer van DuiN schreef ik over wat er zoal in voorjaarsnachten in de duinen te beleven valt. Glimworm, nachtegaal, sprinkhaanzanger, kometen en poollicht vertolkten daarin de hoofdrol. De glimworm is nog steeds te zien, en met veel geluk ook het poollicht. De vogels laten zich niet meer zoveel horen. Maar niet getreurd, er valt in de zomernacht genoeg te zien, te horen en te ruiken.

Nachtbloeiers en nachtvlinders

Rond zonsondergang begint de teunisbloem te bloeien. Dan springen de bloemen van de teunisbloem open. Dat gaat heel snel. Het ene moment zie je de knop met een paar gele flapjes, een minuutje later staat er een geheel geopende bloem voor je neus. Bij de invallende duisternis gaan de teunisbloemen steeds meer opvallen. Dat komt door zijn heldergele kleur. Geel, en ook wit, is bij weinig licht nog goed te

Rond zonsondergang begint het spektakel. Dan immers springen de bloemen van de teunisbloem open. Dat gaat heel snel. Het ene moment zie je de knop met een paar gele flapjes, een minuutje later staat er een geheel geopende bloem voor je neus. Bij de invallende duisternis gaan de teunisbloemen steeds meer opvallen. Dat komt door zijn heldergele kleur. Geel, en ook wit, is bij weinig licht nog goed te

zien. De teunisbloem lokt daarmee de nachtinsecten. Ook verspreidt hij een sterke geur. Vooral de gamma-uiltjes zijn er veelvuldig waar te nemen. Dit vlindertje zuigt met zijn lange tong nectar op en zorgt daarbij voor bestuiving, dit alles stilhangend als een helikoptertje boven de bloem. Dit uiltje is trouwens overdag ook actief bij dagbloeiers. De hele nacht bloeit de teunisbloem, waarna hij meestal verwelkt.

Een andere nachtbloeiër is de wilde kamperfoelie. De bloem is witachtig, maar hij valt vooral op door zijn welriekendheid. Ook de nectarproductie is 's nachts optimaal. Kortom, ook deze bloem lokt nachtelijke insecten. Aangezien de bloem een lange bloembuis heeft, komen alleen langtongige insecten in aanmerking. De insecten met de langste tongen zijn bij ons de pijlstaarten. En weer bedoel ik vlinders en niet de gelijknamige vogels. De naam is afkomstig van de rupsen, die op hun achterlijf een flinke doorn bezitten. In het halfdonker zijn de vlinders al goed te zien. Ook zij gebruiken de helikoptermethode. Er zijn verschillende soorten pijlstaartvlinders, bijvoorbeeld klein avondrood en de ligusterpijlstaart. Die laatste is genoemd naar de lievelingsvoedselplant van de rups en heeft niets te maken met wat de bijbehorende vlinder belijft. Overigens, de kamperfoelie trekt ook uilvlinders, die door hun kortere tong niet alle nectar kunnen bemachtigen.

Onderzoek naar nachtvlinders gebeurt hoofdzakelijk op twee manieren: bij de eerste manier hangt men een wit laken op en zet deze in het kunstlicht. Op goede nachten zit dat laken al snel vol met vele soorten nachtvlinders. Een andere manier is het lokken van de vlinders met een zoet, stroperig goedje.

Voor ons mensen is in het begin van de zomer ook de wilde liguster 's nachts goed te ruiken. Ook overdag geurt deze struik heerlijk.

Julikevers

Op sommige avonden, ongeveer een uur na zonsondergang, verschijnen er julikevers. Ik heb ze alleen in juli waargenomen, vooral in het begin van de maand en meestal vrij dicht bij zee. Ze behoren tot de zwaarste insecten van ons land. In het laatste avondlicht zie je ze nog net vliegen, vaak rondom de kruin van een den. Maar ook kale duinen zijn hun vliegter-





Vooral gamma-uiltjes zijn veelvuldig waar te nemen bij de teunisbloem (foto: Henk Harmsen).

Midzomer, omstreeks juli, is ook het geblaf van reeën te horen (foto: Hans Schouten).

rein. Julikevers vallen vooral op door hun zwaar zoemende geluid. Precies het geluid dat je verwacht. Sommige exemplaren lopen over de grond. Misschien zijn deze net bovengronds gekomen. De larven ervan, een soort engerlingen, leven immers van plantenwortels. Eenmaal hoorde ik een julikever vliegen, terwijl er een viertal meeuwen over kwam vliegen. Een meeuw week vervolgens af van zijn koers, het kevergebrom hield op, maar een paar tellen



later kwam het bromgeluid terug en voegde de meeuw zich weer bij zijn soortgenoten. Blijkbaar had de julikever een of ander afweermechanisme in werking gesteld. Vossen daarentegen lijken verzet te zijn op deze kever: in hun julikeutels zijn de herkenbare gemarmerde dekschilden in flinke aantallen waarneembaar.

Meer dieren verraden zich door hun geluid. Allereerst de rugstreeppad. Tot in het begin van de zomer laat hij horen onze luidruchtigste amfibie te zijn, en verradert tegelijk waar zich duinplasjes bevinden. Midzomer, omstreeks juli, is ook het geblaf van reeën te horen. Voor deze evenhoevigen is het dan paartijd. Vreemde geluiden zijn er ook te horen. Wat hoor je nou, als je een luid langgerekt ie-geluid hoort, vermoedelijk honderden meters verderop? Het geluid herhaalt zich steeds. Je weet het niet. Maar de volgende avond is het weer precies hetzelfde. Uiteindelijk kom je tot de conclusie dat het geluid afkomstig moet zijn van jonge uilen.

Zoogdieren

Dieren die zich bijna niet aan ons laten horen zijn de vleermuizen. In het schaarse avondlicht laten ze zich wel zien. Vooral paden met aan weerszijde een bomerij lijken aantrekkelijk voor sommige soorten. Sinds de bat-detectoren hanteerbaar en betaalbaar geworden zijn, is er veel meer bekend geworden over de aanwezigheid van de diverse soorten vleermuizen. Deze apparaatjes vertalen het ultrasonore vleermuisgeluid in voor ons waarneembare geluiden. Ook de meeste andere soorten zoogdieren zijn vooral 's nachts actief. Hoe vaak schiet er niet een konijntje vlak voor je de weg over? Het is eigenlijk wel logisch dat die beesten nachtdieren zijn. Ze steken niet of niet veel boven de begroeiing uit. Met de allerbeste ogen zie je dan nog niet veel. Maar als je met je neus over de grond loopt, wens je jezelf natuurlijk wel een scherpe reuk. En met een paar goede oren wordt je vijand je snel gewaar. Met vier korte poten kan je ook gemakkelijk trillingen waarnemen. Kortom, pak het voordeel dat je 's nachts minder gemakkelijk gezien kan worden door de vijand, en kruip overdag in je veilig holletje. Tot slot wijs ik nog op de perseïden, een groep meteoren. Deze vallende sterren zijn altijd het talrijkst rond de 11e en 12e augustus, na middernacht. Dit jaar komt dat wat de maanstand betreft redelijk uit. De maan komt dan namelijk ver na middernacht op. Geen verstorend maanlicht voor deze meteorenzwerm dus.